

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona).
Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, féloldal 2 frt, negyedoldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendedmény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 krajcár.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Aratás idején.

II.

Ériatettük e cím alatt közlött korábbi cikkünkben a földi lét fentartásának alapfeltételeit. Következésképen szólnunk kell azokról az eszközökről és módokról is, a melyeknek segítségével szellemerkölcsi, lelki életünket üdithetjük, erősíthetjük, tökéletesbithetjük. Mert meggondolandó ám, hogy nemcsak kenyérrel él az ember, hanem Istennek igéjével is. Ez vezet bennünket a valási, egyházi, hitéleti szempontok figyelembe vételére.

Itt önkéntelenül eszünkbe jut az a szinte szálló igévé lett bölcsmondás: „Noha az aratni való sok, de kevés a munkás.” Hány lelkes és intő szózat hangzott már el erről a textusról! Főképpen népes értekezletek, egyháztársadalmi építés céljából rendezett összejövetelek, tanácskozások alkalmával mily ékesszólással fejtegették az ezen igékben rejlő fenséges gondolatokat egyes kiválóbb lelkipásztoraink. És mégis a pillanatnyi felbuzdulás, az alkalmi meghatottság röpké perccenetei után maradt minden a régiben. Pedig mikor a szívek megmozdulnak, az erők tette ébrednek s a reménység szívárványa feltűnik a szellemi lelki lét boltozatán: akkor kellene nyomban munkára vetni kezeinket s meg nem restülve, kitartóan dolgoznunk, hogy a maga idejében bőven arassunk. Mi ellenben a leggyakrabban, csalódva csüggedve, lankadtan, bágyadtan, csak azt látjuk, hogy szelet aratunk ott és akkor, a hol és a mikor bőséges aratást áhitottunk. Ennek fő oka első renden is a munkásokban keresendő. Mert fájdalom, általában nincs meg az Isten titkainak sáfáraiban az élő reménység, a mely soha meg nem szegyenül; nincs meg a bátorságnak, az erőnek, a szeretetnek és mérséklésnek ama lelke, a mely által éled, lángol a benső emberben a buzgóság és tette buzdul minden kegyelmi

ajándék; nincs meg az egyetértés, kölcsönös jóakarát, hűség, bizodalom, a mely erények gyakorlása által épül a lelki ház, erősül a szentek egysége és megszépül, megeszményesül ez a múltó vándorpálya itt a földön. Sőt még sok egyéb nincs meg, a mit Pál apostol a Lélek gyümölcsének nevez. E helyett azonban felburjanzottak a testnek cselekedetei, a melyek visszavonást, félreértéseket, romlást, bomlást, kárhozatot, enyészetet idéznek elő. Hogyan vessenek tehát örömmel, lelki nyugodtsággal, kellő gondossággal és hogyan arathatnának vigadozással, hálaadással?

„Kevés a munkás, noha az aratni való sok.” Nem azt jelentik ez igék, hogy a papi ornátust viselő hivatali személyzetet kell szaporítani; még azt sem foglalják magokban, hogy mennél többben lépjenek fel az Úr nevében evangélizálni, hanem egyszerűen csakis az az értelem, hogy kevés, (sajna hozzátehetjük: vajmi kevés!) a Krisztus lelki országa terjesztésére képes, hivatott és alkalmas munkások száma, pedig körülöttünk számtalanon éheznek és szomjuhozzák az igazságot, és szív szerint hajlandók s készek volnának arra, hogy megösmérjék az aratásnak Urát. Ez a szorongató lelki szükség indítsa a hívő tagokat buzgó könyörgésekre és kérjük mindnyájan az aratás Urát, hogy küldjön alkalmas, hivatott, képes munkásokat az ő aratásába, a kiknek önzetlen, önfeláldozó munkássága gyümölcséiként a lelki megújulás, a tiszta élet, a testvériség és békesség áldásait tapasztalhatjuk egyházi közéletünk mezején.

Aratás alkalmával igen sok esetben csalódás, bánat, reménytelenség üli meg a szorgalmas földmivelőnek lelkét s nem egyszer bágyadt tagokkal, könybe lábadt szemekkel áll meg a sötét jövő láttára. Mert megtörténhetik, hogy a legéberebb vigyázás mellett is eljő éjjel az ellenség és konkolyt hint a tiszta gabonaniagvak közé

és a pusztítás eredménye csakis az aratás idején tetszik ki. Gyakran az ellenség sátáni üzelmein kívül még külső kedvezőtlen körülmények is megdézsmálják a várt jó aratást s gyéren takarhat a gazda nem egyszer, holott telt csűrökre számított.

Bizonyára nincs szükségünk ilyes allegoriára, hogyha egyházi és főképen hitéleti viszonyainkra tekintünk. A mi munkánk és közönyünk, önbiztonságunk és téllenségünk következményeit ország világ előtt nyilvánartja és körözi a statistika, *már-már* nem csupán utólagosan, de felő, hogy előre is, nemcsak vést jelző jóslatként, de matematikai biztossággal is kiszámítva aratási veszteségeink hányadát. Hiába aztán minden lamentálás, hiába minden békételenség, türelmetlenség, kifakadás; ha a vetés és gondozás idején elmulasztottuk köteleességeinket. Érett megfontalással, bölcs mérsékléssel, állhatatos, szerény munkával előzetesen, kellő időben eltávolíthatnánk számtalan bajt, lehetlenné tehetnénk sok ártalmas férget és fekélyt, mely vetéseink szép reményét veszélyezteti. E negatív jellegű védekezéssel egyidejűleg pozitív biztosítékokat is nyújthatnánk hitéletünk felvirágzása, gyümölcsözése érdekében. Ha nevezetesen a lelkek gondozása, táplálása, erősödése céljából az evangéliomban rejlő gyógyszereket, az örök élet tiszta hús vizét és jó kenyerét, alkalmas és alkalmatlan időben, de mindig módjával, a szükséglethez

képest, oda nyújtjuk, osztogatjuk az igazságo éhező és szomjuhozó, megfáradt és elalélt lelkeknek, bizonyára azok a mi hanyagságunk miatt nem fognak idegen és káros eledeleket keresni és elfogadni.

A lelki gondozásnak e nehéz, de gyönyörűsége munkájában a rendelt és hivatásos munkásokat természetesen és okvetlenül támogatni kell a presbytereknek, sőt minden ép, egészséges, józan, éber, becsületes egyháztagnak. Mi más a Krisztus teste egyes tagjainak a kötelessége, hanemha a kölcsönös támogatás, a közös erősítés, meg az együttes izmosodás, épülés? A hol egy tag szenved, szenved ott az egész szervezet; mikor féreg emészti a fa egyik ágát, veszedelemben forog az egész fa élete. Meg kell menteni a veszendőt; fel kell emelni az elesettet; utba kell igazítani a tévelygőt; hadd száradjanak fel a sirók könnyei; hadd enyhüljön a nyomor és fájdalom; hadd örvendezzen minden élő lélek az Ur szabadtításának! A presbyterek az Ur anyaszentegyházában vigyázók, őrállók, előljárók, sáfárok, a kikért Pál apostol méltán írta meg a rájuk vonatkozó bibliai szakaszokat. Az ő tisztök és hivatásuk nem abban áll, hogy a gyülekezeti padok elején üljenek, neveikkel, megválasztásukkal kérkedjenek, adásvevés alkalmával szóvivők legyenek, hanem igenis az a köteleességük, hogy megörizzék a hitnek keblökbe plántált titkát tiszta ielkiösmeretben és jó szolgálatuk által

TÁRCA.

Mit várhatunk a jövőben körülbelől.

D. Snijder után hollandból.

(Vége.)

Ezzel együtt kiváló eszköz: *a rómaiakkal, kik velünk érintkeznek, szabadon megbeszélni az egyházak s a reformált egyházak tana közt fennálló különbséget.* S főleg e tekintetben huzzuk mi protestánsok a rövidebbet. Mit teszünk mi kiváltképen római atyánkfiaival való beszélgetésünkben? Vagy hallgatunk, vagy gyakran annyira kiméljük őket, hogy a legnagyobb elővigyázattal kerülünk mindent, a mi különbség épen hit-meggyőződésünk közt van, vagy érzékenységeket sérthetné. Másként gondolkozókat nem sérteni, bizonyára szép keresztyéni tett, ánde annyira még sem szükséges mennünk, hogy saját elveinkhez hűtlenek legyünk; s miért ne beszélhetnénk rómaiakkal s miért ne kísérelnők meg őket az igazság ösmeretére vezérelni, anélkül hogy sértők lennénk? Az pedig: rómaiakat nem akarni megsérteni, azáltal, hogy velök testvériesen beszélünk, ah! ez már felette sokszor csak ürügy, mi mögött tudatlanság, emberi félelem, vagy mások lelki üdvének tekintetében közönyösség próbál menedéket keresni, s feltéve, hogy egykor a reformátorok mind úgy gondolkoztak, mint manapság a legtöbb protestáns, lett volna-e valaha valami a reformatióból? Feltéve,

hogy Pál apostol is akként cselekedett volna, mi lett volna a keresztyénségnek a pogányok közt való terjesztésével? Megtörténhetik ez anélkül, hogy proselyta-vadászszá sülyednénk; hány hitünkkel szemben táplált előítéletet, melyet papjaik előttök oly rendkívül rosz világításba helyeznek, szüntethetnénk meg gyakran, ha rómaiakkal tartózkodás nélkül beszélünk; mennyi ferde fogalom maradna el; mennyi eltévelyedeteket tehetnénk figyelmesekké az üdvösséghez egyedül szükséges dologra; s mily szeretettel volnának sokan megnyerhetők. És aztán épen az is a földolog Krisztus szeretete hasson át bennünket (2. Kor. 5. 14). Hitünknek éreznie kell ama szükségességet, hogy az üdvöt, miben mi magunk boldogok vagyunk, másokkal is közöljük (Csel. 4. 20.) Szükség, hogy inkább mint ez napjainkban történik, Jézus evangyelistái legyünk. Ily értelemben lehetne a térítés a legjótékonyabb az evangyéliumra nézve. Nem adta-e az Ur maga nekünk a szent feladatot, hogy az ő bizonyosságai legyünk? (Ján. 15, 27).

A mi aztán főleg figyelembe jön, ez: *Egyszersmind építsük a mi protestáns egyházainkat ifjakkal lelkészi hivatalra nevelése által.* Nincs is szebb hivatal a földön, mint az, a mely a kiengesztelődést hirdeti (2 Kor. 5, 17 kk); mely Krisztussal együtt munkálkodik, hogy az igazság, jogosság és béke országát munkálja s a mely élőknek s holtaknak Isten üdvét hirdeti; emellett nincs egy hivatal sem, mely Róma előnyomulásának inkább gátat vethetne; s napjaink sok egyházi tlan emberei, kik a lelkészeket oly örömet

szerezzenek magoknak előismerést, köztiszteletet, áldott emlékezetet. Ők tehát szintén magvetőtársak és aratótársak s mint ilyenek, mindkét tekintetben felelősök emberek és Isten színe előtt.

Bámulatos és számos párhuzam létezik a természeti és lelki élet jelenségei s céljai között. S ha épen aratás idején kissé eszmélődünk, meglepő és értékes tanulságokra, következtetésekre jutunk akaratlanul is. Cselekedje meg ezt a kis elmélkedést mindenki, a ki arra indítatva, hivatva, jogositva, kötelezve van; aztán egy lépéssel előbbre menve, induljon el kiki a tettek útján, komoly elhatározással, kötelességérzettel, Istenben vetett hittel, élő reménységgel, Krisztus iránt érzett fokozódó szeretettel és hűséggel. az ő Lelkének gyámolítása mellett, mindig előbbre előbbre, a cél felé, a hol dús aranykalászköböl fontékes koszorúk intenek buzdítólag a hű munkások elé. És akkor, ha a vetés, gondozás, gyomlálás, ültetés, ápolás idején egyen egyen megcselekeszünk, a mit megcselekedni Istentől rendelt, erkölcsi és becsületbeli kötelességünk bizonyára nem jeremiádák zokogása mellett, de hallelujáh zengésével, dicséretekkel és hálaadásokkal, meg vig örömmel aratunk és takarunk!

Uram! hadd zengjen a mi szánk tiszta szivből fakadó zsoltárokat és himnusokat ama nagy aratáskor a Te szent nevednek dicsőségére!

F.

Két eszme. a mely aluszik.

A miben körülbelül egyetértünk valamennyien az a szomorú tapasztalat, hogy a mi egyházunk válságos napokat él. A sajtóban, úgy mint összejöveteleinkben hovatovább e tapasztalat nyer igazolást, és félni lehet, hogy ezt a naponként ujló, sőt sokasodó kedvezőtlen jelek igazsággá emelik. Az önvédelemről is esett szó, pár év óta talán több mint elég; annyi mindenestre hangzott, hogy szinte könnyelműség volna a jó tanácsok számát csak egy indítványval is szaporítani. Nem is cselekszem. E dus és dicső tanácslatok napjaiban magamnak csupán azt a kicsinyes szerepet választám hogy bőven termett eszméket elmémbe protokolláltam, egyházunk sarkelvei és létérdekei próbakövén vizsgálgattam, próbálgattam, hogy a mi jó megtarthassam, másoknak is figyelmébe ajánlhassam. Most is olvasom a lapok jó tanácsait, de már nem annyira a reménység sugalmazásából mint inkább csak a kötelesség parancsából. Mert im így gondolkozom magamban: ha amazok nem fáradnak el írni és szónokolni; nem szabad elfáradnom: *hallgatni*, figyelni, olvasni. Olvasónak, hallgatónak végre is kell lenni valakinek.

Tehát sok jó tanácslatot átolvasék idáig, de a mi rajtunk gyorsan és gyökeresen segíthetne olyat nem találék idáig csupán *kettőt*. Ezeket most emlékezetbe hozom s talán ezzel megindíthatom az elhangzott javaslatok fölött való bíráló eszmecekerét, mert körülbelül ez sem ártana. Az egyik *eszme* az, melyet a „Debr. Prot. Lap“ mult évfolyamában talán *Balogh Ferenc* tanár úr emelt ki, a chaosz mélyéből. Arra a nagy igazságra mutatott rá, mily nagy erőforrást rejt számunkra a történelem, az egyház élete, mennyi megújító erőt meríthetne a saját életfája gyökereiből, a saját történetéből, melylyel természetes fejlődésében egybefügg. Indítványozta oly művek kiadását, melyekből a ref. egy-

bántalmazták, törekvésüket, befolyásukat megbénítják, meggondolhatnák ezt jobban. Ki az, ki a vallástanítás alkalmával a gyermekeket Róma tévelygéseire figyelmezteti s a protestáns egyház iránt szeretetet olt be? Az igehirdető. Ki az, ki az egyházat a reformatio ünnepején a reformatio megbecsülésére buzdítja? Az igehirdető. Ki az, a ki az ultimontanismus legyőzésére felállított egyesületeket fenntartja s pénzzel segíti? Ismét inkább az igehirdető, mint mások. Ki az, ki a vegyes házasságokra ügyel s az ifjakat, kik tanácsra fölvilágosításra szorúlnak, ezekkel támogatja? Ismét, különösen az igehirdető. Feltéve, hazánkban a körül belől 350 üres protestáns egyház mindenikében évenként egy vegyes házasság fordul elő, melynek gyermekeit Rómához áttéríteni sikerül a papoknak. a mi a legtöbb esetben nem is nehéz, ott az illető személyek házi boldogsága jó részben hatalmukban van. Feltéve azt is, hogy minden családban átlag két gyermek születik csak, a protestantismusra nézve évenként 700 gyermek vesztesség ez, mely a jövőben a halálesetek főntartásával szintén csaknem ugyanannyi házastársá lesz; ámde bizonynyal nem csoda, ha Róma örömmel látja növekedni a protestánsok között az egyháziatlan szellemet s szivből örül az egyházak mindig nagyobb számban előforduló megüresedéseinek. Ámde a ki az igazságot Krisztusban szereti s a művet, mit a reformátorok elkezdettek, tovább építeni óhajlja, bizonyára épen azért helyesen is fog cselekedni, ha arra alkalma van, hogy alkalmas ifjakat a lelkészi hivatalra buzdít, hogy ne hiányozzék az ör, midőn a farkas a karámhoz közeledik,

Ezenkívül egyszersmind hathatósan ajánljuk: *a protestáns felekezetek között az egység előmozdítását* mindazon dolgokban, melyek Róma önhit túlkapásaival szemben tanúsítandó ellenállásra vonatkoznak. Nem mintha mi bárkinek tanácsolni akarnók azt, hogy kinek-kinek saját hitmeggyőződése szenvedjen rövidséget a közösségben keletkezett versengések esetében; nem, távol legyen! Luther az ő tanítómesterének Pálnak nyomdokain (Róm. 14, 5. 6.) a wormszi birodalmi gyűlésen arra emlékeztetett nem tanácsos az embernek lelkiismerete ellen tenni. Mindazon által a mit tehetünk, s mint keresztyéneknek tennünk is kell, ez: lehetőleg azt vegyük tekintetbe, a mi bennünket egyesít s nem a mi elválaszt; keresni a köztünk fenálló érintkezési pontokat; szükség esetén saját emberi véleményeinket (nem az igazságról *meggyőződésünket*, hanem *nézeteinket*) a nagy, főbenjáró dolgoknak alárendelni, mert bizonyára a mi hazánkra s protestáns egyházainkra csak jótétemény lehet az, mint e régi igazság: egység a szükségben, szabadság a kétségben, mindenkiben pedig a szeretet, a mit minden protestánsnak inkább s inkább meg kell szivlelnie. Rómával szemben: *divide et impera*, megosztani s uralkodni, egyedül hatalmas és tömör egység használhat; ha pedig személyes szeretetből (önzés) s uralom-vágyból egymást törekszünk fölemészteni, akkor megnyerte Róma a játszmát. Ez: én a Pálé, én az Apólósé, én a Kéfásé vagyok, mint a kölcsönösen meghasonlott protestánsok harci jelszava, valóban már elég nyomorúságot okozott. Régen kellett volna már, hogy mi a reformatio

ház hivei egyházunk történetét, történeti fejlődését, hit-igazságait megösmérhetnék s így a protestantizmus becsét is megérthetnék. Ilyen művek volnának: *Kalvin élete*, Kálvin művei s a hazai nagy reformátorok életét, korát tárgyazó művek, melyek föltárnák előttünk hitbajnokaink nagy alakjait, Dévai Bíró Mátyás korától Révészig, ki méltóan és dicsően zárná be szemünk előtt az Ur választott szolgálójának, az egyház nagy alakjainak sorozatát. Ez lenne a búzításnak, a lelkesedésnek és lelkesítésnek, a tanulásnak és tanításnak igaz útja módja. E művek elég tudományosak és elég népiesek volnának. Ily műveket örömmel olvasnánk és terjesztenénk hiveink között. Én a népies irodalom nevében és címe alatt más és kisebb értékű műveket látni sohasem óhajtok, másneműek terjesztésében ezután se fáradok. Meg voltam győződve, hogy a lelkesedés szárnyai veszik föl ez eszmét azonnal és röpitik a valóság küszöbéig azontúl pedig az életkeltő megújító munka minden vonalán és minden csatornáján. Nem szóltam mert ezt gondolám, ki tudna ebben kételkedni, ki ne sietne megvalósítani, ki ne látna benne a *belmissiónak*, a *hiterősítésnek* egyetlen és valódi biztos ösvényét? De ez az eszme azóta elaludt és aluszik.

A másik eszme felig valósulva lépett közénk nem régen. Én a Debr. Prot. Lap mult évfolyamának 13-ik számából vettem róla az örvendetes hirt. Hivatolt számban a 181. és 182-ik lapon azt olvassuk, hogy a tiszáninneri egyházkerület 1898-ik évi közgyűlése határozatként kimondá a *lelkészi könyvtárak föllállítását*, s miként a tudósítás megjegyze, a testvéregyházkerületek részéről is reméli a hozzájárulást s az eszme megvalósítását az egész vonalon. Én úgy gondolom: ezt a tiszáninneri kerület a legteljesebb joggal várhatja is. A lelkészi könyvtár föllállítását egyetlen egyházkerület is kimondhatja s megvalósíthatja kebelében, de a nagy és

közös cél csak akkor lesz elérve, ha ezt magáévá teszi a többi kerület is kivétel nélkül s valósulásra segíti az egész vonalon. A *lelkészi könyvtár föllállításának eszméje* annál gazdagabb és szerencsésebb eszme, minél szerencsétlenebb időben jött. Ugyyszólván magok a kedvezetlen körülmények szavaznak rá egyhangulag és sürgetik végrehajtását a legkiáltóbb módon. De szépen és szerencsésen összevág a fentebbi eszme érzelmével és kivitelével is. E két eszme egymásba kapcsolódva ugyyszólván egymást állítja lábra, egyik a másik mandátumát igazolja s egymás lehetőségét és sikerét biztosítja. Ha van lelkészi könyvtár *országszerte* ugy a fent jelzett *történeti könyvtár* műveinek már előfizetője és olvasója *2000 ponton* biztosítva van. Így az egyetemes egyház *önmagának* elégséges, mert egy magában is író kiadó, olvasó és Mecenas. Ekkor bevettük a nem rég hangzott tanácsot, hogy magunkban keressük a segítyt, ne kívülről, de önmagunkból próbáljunk erőt meríteni. Természetesen ez még csak kezdete lenne a jó tanács követésének, a kívánatos megújulásnak. Ha van *lelkészi könyvtár*, van és lehet lelkészi *önképzés* is. Ha van saját befolyásunk, vezetésünk alatt álló országos könyvtár, illetve *könyv-piac*: akkor van egyházi *író* kutató és szaktudós is, de addig nincsen. S ha van közös cél és terv szerint dolgozó irodalmunk, ugyanazon erőforrásból táplálkozó közönségünk: akkor vagyunk és leszünk *református közszellem* is a mi most nincsen. A református *közszellemig* nagy és messze ut vagyunk; messze van az mindaddig . . . a míg el sem indultunk. Mert a *Református közszellemben*, a melyben Eröss Lajos valóban mesterkézzel s nagyszabásu vonásokban mutatta be egyházunk épületét: a művészi oszlopsort és az ivezetet láttuk: ugy a mint valóban állniok kell, hogy e megkapó terv munkára s tette buzditson, de a kö és- homokhalmaz egybehordásának munkája és verejtéke ott nem rajzoltatott, mindez a

gyermekéi, alkalmat keressünk annak megvalósítására, mit Idvezítőnk Ján. 17, 21—23 mondott.

Nem! testi civakodás helyett (1 Kor. 1, 12 kk; 3, 4.) jobban szolgáljuk az Ur ügyét, ha kezet nyújtva, főleg azon *társaságokat és egyesületeket támogatjuk*, melyek közvetve vagy közvetlenül a római propaganda ellen irányulnak, vagy a jóhiszemű rómaiaknak szeméit felnyithatják. Ide tartoznak: 1. a *missiói társaságok*, melyek azon fáradoznak, hogy az evangéliumot a nem keresztyén népek közé vigyék. A pogányok közt működő római propaganda óriási munkájával szemben, nekünk is erős, virágzó protestáns missiót kell fölláttanunk, melynek első helyen célja, hogy Krisztus számára lelkeket nyerjen s csak másodsorban, hogy a protestáns szellemet előmozdítsa; mert ha mi a missióban lanyhák vagyunk, akkor Róma bizonyára túlszárnyal bennünket, előbb vagy utóbb. 2. A *biblia- s részvénytársaságok*, melyektől Róma bo. zad, mint az éj a naptól. A bibliát a római kezébe adni, hogy önmaga vizsgálódjék, valóban protestáns és becses munka. 3. *Társaság a jólét előmozdítására* (Maatschappig tot bevordering van welstand), különösen az alsóbb nép közt, felállított 1822, van Heusden Jakab, Hilvarenbeekben lelkész, terve alapján, azon szempontból, hogy a kis református községeket, különösen Norrd-Brabantban föntartsák. 4. *Unitas*, melynek célja: „a hollandi protestánsok ügyének intézése s támogatása“. Gondoskodik az árva-gyermekek fölneveléséről s felnőtt személyeknek az ipar s kereskedelemben való támogatásáról. Segít családokat s községeket. S habár lehe-

tőleg széles körben anyagi segélyben nyilvánul ereje, ámde tekintete arra irányul, hogy mindez történik azért, a mi az ő szemében is a legfőbb: „a lelki üdv előmozdítása“. 5. *Christelijk hulpbetvon* (keresztyén segélynyújtás), mely 1844-től ugyanazon szellemben működik, hogy a protestánsokat, különösen a szűkölködőket a propaganda befolyásával szemben megvédelmezze. A tagságdíj évenként 1 frt. 6. *Az evangyélium gyeliumi társaság*, alakult 1853. május 24, mely „munkaterét a római kath. közt választja, hogy közöttük az ismeretet s istenfélelmet előmozdítsa.“ és evangyéliumi népies almanachja, hirlapja, különösbbe pedig iratok colportálása által sok hasznot tett s tesz folyvást. 7. *A hollandi Gusztáv-Adolf egyesület*, alakult 1853. szept. 23. az ugyanazon nevű német testvér egyesület után Mint a német, ugy ez is nevet a protestáns egyház swéd szabadítójától vette, s céljául tűzte, hogy a hazában s ezenkívül sinlő prot. egyházakat a pusztulástól megmentse azáltal, hogy gondoskodik az evangyélium szolgálai s iskola-tanítók állításáról, helyiségekről vallásos összejövetelek számára s az ifjúság neveléséről.

Protestáns embernek tehát sok tenni valója van, s a munkatér elég kiterjedt. Csak legyen bennünk szív, hogy a kis, de mégis oly nagy munkamezőt, melyen mi sohasem fogunk eleget dolgozni, ne felejtjük el, hanem folyton gondoljunk arra, hogy egy hit, mely a szeretetben munkás, az igazság gyümölcsében gazdag, legjobb fegyver a szellemek harcában. Ha e fegyvert hűséggel kezeljük, akkor mentve leszünk veszedelmes

mi fölbuzdulásunk és lelkesedésünk tényeül hagyatott fenn, de mi ezt még meg nem mutattuk, a mi fölbuzdulásunk idáig még nem ment.

Ama két eszme aluszik, a reformatus közszellem utja bé gyepesedik. Minket ma még nem vezetnek és nem irányoznak sem eszmék, sem igazságok, sem történeti tanuságok, . . . hanem csak emberek és tekintélyek. Az egyházi sajtónak ma még csak buzgósága, lelkesedése, jóakarata fáradhatlan áldozatkészsége van: de minden rétegbe elható vagy éppen döntő szava nincs. Nálunk még a számbeli többség dönt . . . nálunk még nem feszül igazság homloka igazság ellen. Az argumentum szarvaira hurkot vett a számbeli többség és leteperi a nagy tömeg erejével. És ezt ma is alkotmányos megoldásnak nevezzük, holott világos fejű irók jó idő óta barbarismusként minősíték. Én azt hiszem a fenti két eszme irányában is meg van az általános lelkesedés és közhelyeslés, legfőleg a számbeli többség késik valahol és valameddig.

Református közszellem, jöjjen el a te ország-lásod!

Samaritanus m. k.

KÖZÉLETÜNK.

A magyar keresztyénség ünnepe.

A „Magyarország“ című politikai napilap jul. 13-iki számában ezt írja: *A keresztyén vallás fölvétele a modern magyar államszervezésnek alapját képezi. Ennek emlékét az államnak és vele minden vallásfelekezetnek egyaránt kell megünnepelnie.*

Az első pont igazságát senkisé nem vonhatja kétségbe; de már a második ellen éppen az osztó igazság szempont-

eszközök használatától, melyek az Idvezitőt megszomoritják, a keresztyént megtisztességtelenítik s Isten ügyét meghiusítják. (Mt. 26, 52. 53.) Azon helyes a uton kell nekünk a munkát tovább folytatnunk, melyet a reformátorok hagytak ránk, ekkor a szükséges áldozatkészség sem fog nálunk hiányozni. Az Urnak beszéde Mt. 5, 13—16. bennünk igazsággá lesz akkor, s a jóhiszemű rómaiak, papjaik politikai üzenelmibe s a felettek gyakorolt lelkiismereti kényszerbe beleunva, vonzalmat fognak irántunk érezni, úgy hogy kénytelenek lesznek Saul vallomását ismételni: igazabb vagy nálamnál, (1. Sám. 24, 18.). Ez uton aztán többet is fogunk elérni, mint másként ezer egyesületek által elérhetnénk; s ekként történhetik meg aztán, hogy a nagy Babilon le fog omlani s eljő Isten országa, nem erőszakkal, hanem enyhe hűs szél fuvalmában. (1. Kir. 19, 11, 12). Mert ha mi így gondolkozunk, adhatjuk is Rómának örömet a legnagyobbat, mi hatalmunkban áll: könyörgésünket, hogy az Ur az ő szent Leke által világosítsa meg őt; így lesz lassanként a mi közreműködésünkkel is igazsággá a régi közmondás tandem justa causa triumphat, végre az igaz ügy győzedelmeskedik:

Az idők véghatárán
Látjuk a gonoszság szellemét,
Elernyedve, lefegyverezve,
Bűnre többé képtelen!
Middőn Ur Isten mindenekben,
S mindenekben minden lesz,
Fény fog lenni örök fény
Fény a fényből, s sötétségből!

(Da Costa)

Fuhász László.

jából, az adott körülmények között, határozottan állást kell foglalnunk.

Ha tekintélyes politikai lapok tudósításának hihetünk, a *magyar keresztyénség ünnepe* par excellence r. kath. ünnepnek készül. Róma jubileumi éve előkelő szerepet fog abban játszani: meg van állapítva, vagy legalább tervbe van véve, hogy *augusztus 18-ikan délután a szent év jellegének kifejezésére hódolati ünnepek lesznek az oltári szentség előtt, melyek nagyszabású körmenettel fejeződnek be.*

Az ünnepély hazafias intencióját nincs jogunk kétségbe vonni; de a r. kath. hivatalos egyház különben is érezhető praeponderantiáját statisztaszerep elvállalásával növelni, ez más felekezetek részéről, a legenyhébb kifejezéssel élve, valóságos sancta simplicitas lenne.

A nagy történelmi tény, mely István király nevéhez fűződik, t. i. a keresztyénség megszilárdulása hazánkban, mindnyájunk hálás emlékezetére méltó; hálásan gondolunk mi nemcsak a nagy királyra, de arra a görög szerzetesre is, ki elsőnek jelent meg a pogány magyarok között hirdetni a keresztyén vallást; nagy szerencsének tartjuk, hogy már Gejza fejedelemünk éppen a keresztyén vallás hatása alatt szelidebb életmódhoz szoktatván őseinket, a német császár rokonszenvét megnyerte s ő alatta a magyarság kezdett beilleszkedni mintegy az európai államalkotó nemzetek sorába: de az évszázadok ama nagy tanúságát ezekkel szemben sem némithatjuk el: *hogy a clerus mindenha minden alkalmat prestige-ének növelésére akként igyekezett fölhasználni, hogy abból a róm. katholicizmus hódítása nagyobb térfoglalása jöjjön ki végeredményképen.*

Nem egyéni fölfogás, merem mondani, az úgy nevezett felekezetek köztapasztalata ez s úgy hiszem e tanúság hatása alatt nem óhajthatjuk ezúttal sem a r. kath. egyház ünneplésének fényét emelni és pedig annyival inkább nem, mert az ünnepély tervezett, vagy már végleg is megállapított conceptiója azt sejteti velünk, hogy az ünnepi himnusz inkább Róma felé fog szállani, mint a mindnyájunk által imádott örök Istenhez.

Ezen okból kifolyólag nem fogadhatjuk el, hogy nekünk is mint felekezetnek ünnepelnünk kell. Különben is ha ünneplésről van szó, nem kérdezzük kell-e? muszáj-e? Az olyan nemzeti ünnepeken, melyeket a felekezetiesség maga számára még csak részben sem foglalhatott le, mindig a legnagyobb hazafias lelkesedéssel vettünk részt s ott felekezeti különbség nélkül mindnyájan egyek voltunk; de már a magyar keresztyénségnek akként tervezett ünnepe, *hogy a szent év jellegének kifejezésére hódolati ünnepek lesznek az oltári szentség előtt, melyek nagyszabású körmenettel fejeződnek be*, nem tisztán nemzeti ünnep s nekünk más felekezetbelieknek, magyarán kimondjuk, ez nem kell.

Igen bölcsen tenné az államkormány is, ha magukra a testületekre, vagy éppen a testületi tagokra bizná, hogy megjelenjenek-e a róm. kath. egyház amaz ünnepén, vagy nem. Hiszen különben is micsoda lelki haszna van abból például egy protestáns hivatalnoknak, ha megjelenik a fényes segédlettel celebrált misén?

A nemzeti ünnep egyházi oldalánál is fő dolog Istennek lélekben és igazságban imádása; ez pedig attól függ, hogy vajon az istenisztelet formája s mindenekfelett nyelve felkeltheti-e az egyén szívében a buzgóságot. A keresztyén isteniszteletnek ebben van

a fénypontja s nem az odakényszerített hivatalnok sereg, vagy kirukkoltatott katonaság adja meg azt.

Hagyjanak azért békét nekünk róm. katolikus testvéreink, bizzák reánk, hogy mint felekezet mikor ünnepeljünk; legyenek e tekintetben velünk szembe olyan lojalisak mint mi ő velök szembe vagyunk. Ha mint felekezet a magunk szempontjából nem tartjuk is helyesnek együtt ünnepelni ezúttal velök mint hazafiak egyik óhajunk lenni a haza szeretetében s a mellett a magyar ember becsületességével és hűségével kitartunk, hogy boldognak akarjuk hazánkat.

Illyés Endre.

Levél a szerkesztőhöz.

— Ének-ügy. —

Azon 25 év alatt, mióta az énekügygel foglalkozom, annyi tanácsot, véleményt, útbaigazítást és egyebet hallottam, a miket én magamnak mind feljegyeztem, hogy ha én azt most itt leírnám, az illetők úgy járnának vele mint hajdan Pápa Tökés Uram. Nehány tüvel s pár ollóval vándorolt át a székelységből Pápára, s mikor 1857-ben eltemették, mint Pápa városának egyik legbuzgóbb és gazdag polgára költözött el. Ifjabb korában — mint atyáinktól hallottuk — a collegium szabója volt, ki minden ősön s ünnepek után megjelent száz galléros köpenyében a collegiumban a restántziát beszélni, mely hosszan öszszegöngyölgetett kutyanylevre volt feljegyezve. A diákok sokat évelődtek vele, kontóra, post festára dolgozott, de semmi munkánál el nem engedé az áldomást, mikor aztán az áldomás már működött, a diákok bolondnál bolondabb kérdéseket intéztek hozzá, feleleteit folytatólag leírták, de a kérdéseket nem Mikor aztán vége lett az áldomásnak, felolvasták előtte a saját szavait, ő természetesen iszonyúan tiltakozott hogy ő ilyet beszélt volna!

Ennek előbocsátása után engedje meg nekem a Tisztelt Szerkesztőség, hogy a 26. számban megjelent *Elegiá*-ra csak röviden válaszoljak, s megmondjam az írójának, hogy: a ki nem tud arabusul ne beszéljen arabusul!

Ő maga megvallja, hogy a zenéhez nem ért, és mégis merőben elkárhoztat bennünket, kik pedig szívünkre tett kézzel elmerjük mondani, hogy dolgozunk isteni félelemmel, s e szent ügyhöz megkívántató buzgósággal, s korántse csinálunk a rythmizálással operette librettokat hanem igenis iparkodtunk a magyar nemzeti költészet és zenészet szabályai szerint rendezni be énekes könyvünket, a magyar nemzeti költészet ellen szomorú merényletet el nem követtünk, de nem is követhettünk, mert tudja meg az Elegia t. írója, hogy ennek a kettőnek szabálya nálunk magyaroknál annyira egy és ugyanaz, vagy is a kettőnek — mint mondani szeretem — egymáshoz annyira pászolni kell, hogy egyiket a másik nélkül képzelni se lehet, s ha a t. író úr az általunk rythmizált dallamra tud írni éneket, ott mind a szöveg, mind a dallam rythmusának teljes összhangzásban kell lennie, így lesz, így lehet csak magyar ének! A mint látom a t. író úr nagy erőszakot lát téve édes magyar nyelvünkön az által, hogy az u. n. *ösvers* 4+4 formáját mi 4+3+1-be osztottuk, tehát tudja meg a t. író úr, hogy nekünk itt nem a „Káka tövén költ a ruczá“-val, hanem *Choralok*-kal volt dolgunk, s a 4+3+1 choralisabb kifejezést ad a dallamnak, hogy tisztára megértessem magamat, mi így osztottuk;

Káka tövén || költ a ru- | ca, vagy is hangjegyekkel kifejezve:

tehát nem úgy kell annak lenni, mint a t. író úr egyik szörnyszülöttében van, a melyet maga is *cifrábbnak* nevez, hogy e zenei kifejezés végén mindig egy szótag álljon!

Különben nézzen csak jobban körül a t. író úr, s ne tiltakozzék csak úgy vaktában e 4+3+1 ellen, megtalálja ezt a „Veres hajuban“ s még másutt is:

Szilaj kata || az én ne- | vem . . . .

Tanuljunk Uram! tanuljunk, s a hü és odaadó munkások évtizedeken keresztül nagy fáradsággal készült munkáját, ne akarjuk magosra húzott szemöldökkel és maró gúnnyal pellengére állítani, s ezzel magát a szent ügyet is kompromittálni, késleltetni.

Ugyanezt kell mondanom a Niebelung strófának gúnyolt 13-asra (4+4+4+1) is.

Ezt az alakzatot én proponáltam, és pedig azért, mert ennek az alakzatnak a dallamán siratá el az ifjú reformatio a mohácsi vést.

Emlékezzél || mi történik || Uram mi raj- | tunk . . . .

ezt a dallamot énekelték atyáink a régi énekesben 272. sz. a. A mostani énekes szerkesztői eltervezték, Mátray Gábor 1859-ben, mint ujon feltalált kincset közli, kisérven e jegyzettel:*

„Nem lehet eléggé sajnálkozni, hogy e szép dallam szerzője nem hagyá fel számunkra sem örök tiszteletre méltó nevét, sem a szerzés évszámát E dalzene, mely gyászos meneteivel oly pontosan megfelel a szövegnek, a mostani században is kuszorúra méltathatná szerzőjét; annyival inkább mondhatjuk, hogy azzal a XVI. századi szerző megbecsülhetetlen kincset hagyott számunkra.“

Ezért proponáltam én, s higgye meg a t. Elegia író úr, hogy midőn én e csúfolt alakzatú dallamot, múlt március hó 6-án, Lorántffy Zsuzsánna-egylet estélyén, egyházunk főembereinek s a jelenlevő nagyszámú, mindenrangú női közönség előtt elénekelttem, általános éljenzés és taps között mondatott ki: *vissza-veendő*.**

Hát én azt hiszem, inkább legyen énekeskönyvünkben egy ilyen dallam, mely egy igazi református nemzeti kincs, mint az olyan együgyű kis valami, melyet a t. író úr iskolás gyermekei az ablak alatt szoktak kántálni!

Kár volt tehát a Garai obsitosával csúfolni ki, (melynek különben nem is ez a rythmusa!) mert ez az alakzat ott hangzik régibb és újabb népköltészetünkben, nézzen csak utánna t. Elegiás úr és lássa meg:

Sokszor kértem || én az Isten || nagy szívem sze- | rint.
(XVI. sz. Házások éneke.)

Gyöngy életre || a mezőre || jöjj és kisérj | el.

Im koporsód || ajtajánál || áll hiv szere- | tőd. (Amade.)

Itt is ember || itt is fegyver || kell a hazá- | nak. (Ányos.)

Nyári virág || téli idő || alatt nem zöl | dül. (Szentjóni.)

Nyári virág || téli idő || alatt nem zöl | dül. (Népdal.)

* Lásd: Történeti, bibliai és gúnyoros énekek dallamai a XVI. századból. A m. tud. Academia megbízásából. Pest. Emich Gusztáv MDCCCLIX. 42 l.

** A dallam — mint 9 évi keserves kutatás után rájöttem, Sztárai Mihályé.

A mint az eddigiekből megláthatta t. Elegiás ur, mi nem akartuk, nem is akarhattuk a költészetet olyan alárendelt valaminek tekinteni, mely a zenének csak szolgálja lehet, mert tudjuk mindkettőnek szabályait, tudjuk, hogy a kettő egy és ugyanaz, így kívánván azt a magyar nemzeti érzék s érzés.

Az ajánlott új dallamok között is jó lett volna jobban szétnézni, azok is mind magyar mér tüek, olyanok, melyek a magyar népköltészetben használatosak, például van egy erre:

Hortobágyi | pusztán | fű a szél=9=4+2+3, még pedig komoly ünnepélyes dallam (s ép ezért nem a népdal rimelésével,) mely egyik jeles zene tudósunk által a magyar ének példányául közöltetett!

A mi az inkriminált kihagyottakat illeti, az kizárólag a magán izlés dolga! Engem már kegyetlenül interpelláltak azért, hogy a „Könyörülj rajtunk“ a „Ha te meg nem tartasz“ miért hagyattak ki? Mondtam nekik, hogy hisz husz éve már mikor megirtam, hogy ezek nem is énekek, se rythmus, se dallam bennük, nem egyebek mint a régi cerimoniális szabálytalan kántálás maradványai, — nem használt! stb.

A dallamok mérlegelésénél meg nem lehetett az a célunk, hogy azokat válogassuk, a melyeket az éretorku kántor az Esperesnek szokott énekelni, hanem inkább az, hogy a mely dallamok inkább egy jól betanított és vezetett ének-kar számára valók, azok ne legyenek a közénekekben, ezt tették maguk a franciák is, kik már 1862-ben kihagyták énekes könyvükből az ilyen dallamokat, s ujabban még inkább.

A csodaszülött szövegekre nézve pedig az volt előttünk egyik főcél, hogy midőn a mi gyermekeink az ovodában a Pósa bácsi és mások gyöngy magyar verseit tanulják, akkor mi ne tanítsunk nekik később az iskolában ilyen verseket:

Melyért szent orcádnak itéleti
Előt, nem bánt lelkem esmérati.

Tagadhatlan, hogy mindeddig rendszertelenül ment az ének-ügyi munka, s miért? azért mert a dallamok nem voltak sem tökéletesen megállapítva, sem rythmizálva, sem a poéták nem tudták mire mennyt irjanak, ez volt aztán annak az oka, hogy pl. a 84. Zsoltár nótájára több jött az elégnél, többre meg semmi, — most már ez nem fordulhat elő az énekügyi bizottság T. elnökének intézkedése folytán.

Végül pedig még egyszer ismétlem, hogy mi igaz ügyszeretettel, szent búzgósággal, (s tán nem leszek fenhéjázó, ha mondom, hogy elég ismeretbe i aparattussal is) dolgoztunk, s bizony mondom hogy midőn én a dallamok elkészülte után Sátoralja-Ujhelyen, életem legszebb napjának nevezvén ama napot, könyező szemekkel köszöntem meg szeretve tisztelt társaim, hű-éges fáradozásait távoiról se gondoltam, hogy fog akadni a magyar ref. Sióban egy t. Elegiás ur, ki így pellengére állít bennünket. E sorokat úgy hiszem mind T. elnökünk, mint többi t. munkástársaim aláírják!

Gyoma, 1900. július 9.

Kálmán Farkas.

Beküldött kérdések.

I.

Nagytiszeletű Szerkesztő úr!

Teljes tisztelettel kérem a nagyts. szerkesztő urat, mint a ki évek során gyakorló lelkész is volt, méltóztassék az alább következő kérdésemre, becses lapja

„a Debr. Prot. Lap“ útján, ha csak pár szóval is válaszolni, illetve becses véleményét nyilvánítani.

Kérdésem a következő: Egy 1898-ik évben kiállított s a tiszáninneri főt. egyh. kerület elnöksége által aláírt, III-ad osztályu egyházra szóló lelkészi minősítés, melynek alapján akkor a tiszántuli egyházkerület felsőszabolcsi egyh. megyéjének egy egyházközségébe megválasztattam: bir e érvénnyel, illetve minősít-e (ugyanaz az 1898-iki minősítés) az 1900-ik évben egy III-ad osztályu egyházra ugyancsak a tiszántuli egyh. kerület felső szabolcsi egyházmegyéjében.

Teljes tisztelettel vagyok

Székelyben, 1900. Jul. 9.

Nagyts. szerkesztő úr alázatos szolgálja

Horkay Barna

ev. ref. lelkész.

A fentebbi kérdésre igen egyszerű és igen rövid lehet a mi válaszuk. El sem tudjuk azt képzelni, hogy egy 1898-ban, bármely osztályu egyházra való képesítés miképen ne birna érvénnyel két évvel későbbben valamely más, ugyanolyan osztályu egyházra való pályázásnál, a milyenre az első képesítés kiállított. Itt csak tévedésről lehet szó, a mely bizonyára könnyen helyrehozható.

Szerkesztő.

II.

Nagytiszeletű Szerkesztő úr!

Nagyon sok dolgok vannak és merülnek fel egyházi életünk terén, melyekben e törvényeink §-ai eligazítani és utba vezetni nem tudhatnak, de hát ugy erre, mint az egyes egyházmegyékben divó szokásokra és eljárásokra, a zsinatnak figyelme nem is terjedhet ki, mert ezek oly szajtságos események, hogy meteor-ként hullanak le a mindennapi egyházi élet mezejére; éppen azért kérném a következő kérdéseket, a minőknek egy időben becses lapjában rovat nyitattott, közzé tenni, hogy e tárgyban az avatottak mint szakértők miként vélekednek.

1. Egy rendes lelkész, ki betegeskedése miatt a katedrai szolgálatra képtelen, mit orvosi bizonyítvánnyal is igazolhat, kénytelenítettik 4-ed osztályu egyházát odahagyni, mivel segédet nem kap, s hogy még is megéljen, mivel a nyugdíjintézet felállítva nincsen, oda van utalva, hogy vagy hivatalnál irodai szolgálatot teljesítsen, vagy a takarékbba, hol különbféle minőségben ma, annyi felekezetkülömbőség nélküli pap van, egyidőre bemenjen, s mindezeket egyházmegyéjének előre bejelenti; ezért meglehet-e papi oklevelét semmisíteni? s egy categoriába venni azzal, a kit fegyelmi uton attól a Convent örökre megfosztott?

2. Nyugalomba vonuló lelkésznek, ki egyházmegyéje kötelékéből ki nem lépett, lehet-e a más egyházmegye egyházában katedrai szolgálatot teljesíteni? ha erre az illető lelkészt eleve értesíti és fölkeri, nem ellenkezik-e ez az e törvények 208-ik §-sa utolsó kikezdésével.

3. Egy más egyházmegyébe átlépett lelkész bizonyítványai és minősítése, a választás után, kell-e, hogy az illető Esperesi hivatalnál maradjanak? vagy a lelkésznek, éppen úgy mint a tanítóknak visszaadandók?

4. Megegyezik-e a méltányossággal, hogy egy más egyházmegyébe átlépett lelkészt a hol özvegy nem volt, az egyházmegyei gyámpénztár javára megadóztassanak, a melynek tagjául be nem veszik, s így reménybeli

minden haszna teljesen kivan zárva; akkor amidőn az országos gyámintézetbe, vagy befizette, vagy befizeti a hivatali jövedelme után járó belépési 10%-ot és az évi 2 és 1/2% tagsági díjját, és főleg a midőn ez a pályázati hirdetésbe, fel se volt említve.

Fentiek közlését tisztelettel kéri
Nevetlenfalu.

Darcsi Bertalan
ev. ref. kir. lelkész.

Midőn a felvetett kérdéseket közzéteszszük meg-
jegyezzük, hogy nézetünk szerint az olyan természetű
gyakorlati kérdések, melyeket helyi, mondjuk egyház-
megyei statutumok szabályoznak, elméleti vita tárgyát
alig képezhetik. Így a fentebbi első és negyedik szám
alatti kérdésekben a rövidséget szenvedő félnek a nyil-
vánosság döntése helyett a felelősség nyújthat jogorvos-
latot. A második esetben véleményünk szerint az illetékes
lelkésznek nem annyira értesülése, mint beleegyezése és
felhatalmazása a döntő. Végül a harmadik szám alatti
kérdés annyira lényegtelen dologról szól, hogy azzal
tovább foglalkozni alig érdemes.

Szerk.

IRODALOM.

Magyar írók élete és munkái. Irta *Szinnyei József* kir. tanácsos stb. Az előttünk fekvő 62 füzet (VII. kötet 7 füzet) a Légrády-László nevet ismerteti. Lapunk irányához képest minket ebben a füzetben a következő nevek érdekelnek: Lehooky Dániel felső-micsinei ág. ev. lelkész; Lehooky Márton toporecai ág. ev. lelkész; Lehr Antal budapesti ág. ev. főgymn. tanár; Lehr András soproni ág. ev. gymn. tanár; Lehr (Lőrinci) Zsigmond pozsonyi ág. ev. lyceumi tanár; Lehrer János Károly riomfalvi ág. ev. lelkész; Leidenfrost Róbert pozsonyi tanár és lelkész; Lemle János felső-lövői ág. ev. tanító; Lénárd István szamos-dobi ev. ref. lelkész; Lénárt József margarói ev. ref. lelkész, esperes; Lendvai Márton püspök-ladányi ev. ref. lelkész; Lengyel Elza debreceni ev. ref. leánynevelő-intézeti tanítónő; dr. Lengyel Endre sárospataki ev. ref. főiskolai orvos; Lengyel István kolozsvári ev. ref. főgymn. igazgató; Lengyel János ref. kovácsbázai nép-tanító; Lengyel József szalacsi. Lengyel József székely-hidi ev. ref. lelkészek; Lengyel Zsigmond debreceni ev. ref. főiskolai tanár; Lenkei Sámuel pozsonyi ág. ev. lyceumi tanár; Lenkey Zsigmond pelsőci ev. ref. lelkész; Lanthi (Pápai) János dömsödi ev. ref. lelkész; ugyanazon nevű fia makói ev. ref. lelkész; Leonhard Dániel József szászvárosi ág. ev. lelkész; Leonhardt János daróci ág. ev. lelkész; Leonhard Márton Frigyes nagy-ápoldai ág. ev. lelkész; Leprimi Miklós gályarab, zsolnai ág. ev. lelkész; Lepsiny Gergely pápai ev. ref. lelkész; Leska István kiskőrösi ág. ev. lelkész, superintendens; Leska János brezovai ág. ev. lelkész. Az eddig megjelent 72 füzet 13,146 életrajzot foglal magában.

Magyarországi ev. ref. egyház egyetemes tanügyi bizottságának jegyzőkönyve. Kiadta Molnár Sándor egyetemes tanügyi bizottsági jegyző Pápa. A csinosan kiállított füzet a f. évi április hó 20. és 21. napokon tartott tanügyi bizottsági ülések jegyzőkönyvét tartalmazza 1—42. szám alatt

A D A T O K

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez.

76. Az erdőgyaraki ev. reform. egyház rövid történeti adatai.

Az erdőgyaraki ev. ref. egyház, a Nagyszalontáról kitelepedett családok által alapított meg. E századnak elején, 1806-ban Erdő-Gyarak 16 családból állott, s ez a 16 család, úgy a maga mint gyermekei számára, tanítót (lévitát) tartott, s miként a feljegyzésekből megtudható, a tanítók nevei így következnek: Püski István, Szilágyi István, Ujfalusy István, Domján Miklós. Ezeknek szolgálati idejük alatt nem volt e kicsiny egyházban, sem tanítói lak, sem iskola, hanem most egy, majd más háznál lakott a tanító és ott tanított. Istentiszteletre, vasárnaponként, téli időben egyes házaknál gyültek össze; nyáron pedig valamely színben vagy a szabad ég alatt tartottak istentiszteletet. Majd midőn 1819-ben idős Molnár Ferenc lett lelkészük, a még mindig csak 16 család, elhatározta, hogy egy olyan házat építsen, melynek egyik vége tanítói lakhelyül; másik vége iskolai helyiségül s Vasárnaponként istentiszteleti helyül szolgáljon. Épített is, s ebben öreg Csomós József, Bársony István, Kis János, Szücs József, Margitai József, Pap Mihály, Tóth Dániel, mint felszentelt lelkész, Máta József és Kuthy Ferenc tanítóskodott. Volt olyan idő is, midőn ezen egyház behivatalnok nélkül szűkölködött.

Az egyház szegénysége miatt több évig harangot nem állíthatván fel, mikor istentiszteletre akart összegyűlni egy deszkát veretett s ez volt a jel az összegyűlésre.

Időről-időre népesedvén az egyház az 1829-ik évben elhatározta, hogy egy kis harangot szerez, a minthogy egy 31 és fél fontost vett is. Ez azonban később elhasadván, helyette az 1874-ik évben egy 91 fontos harangot készíttetett 80 frt értékben. Második harangját az 1881-ik évben, volt erdőgyaraki, jelenleg nagyszalontai lakos id. Fónagy István és neje Bugyi Zsuzsanna ajándékából nyerte, mely is 2 és 1/2 régi mázsa súlyú.

Házánk ezredéves fenállásának emlékünnepeit egyházunk maradandó emlékek akarván megörökíteni: egy diszes harang készíttetését határozta el s az e célból megindított gyűjtés 3 nap alatt 360 ftot eredményezett s így mintegy 650 frt költséggel egy igen szép és diszes új 3 mm. 8 kilós harangot készíttetett s ma már 3 harang zúgása hívogatja az áldozatkész egyháztagokat a szentháromság egy Isten tiszteletére.

Évek lefolyása alatt annyira növekedett e kis egyház népessége, hogy az istentiszteletre egybegyűlt híveket az először épített iskola be nem fogadhatta, azon fáradozott tehát az egyház előjárósága, hogy építessen egy egészen külön álló imaházat, a minthogy az 1852-ik évben építtetett is egy 8 öl hosszú, 6 öl szélességű imaházat „mely bár külsejére nem a legformásabb, de belsejére nézve a legformásabb házzal is fölért” s ezt saját költségén állította elő

Ezen imaházban rendes lelkész volt először Tóth Dániel 1853—1854-ig azután Máta József 1854—56-ig majd Kuthy Ferenc h. lelkész 1856—64 Dec. 1-ig.

Az egyház — mint fiók egyház — az 1865-ik évig Nagy-Szalontához tartozott s eddigi anyakönyvei, melyek eredetiben 1853—64-ik év végéig az egyház birtokában is megvannak, a szalontai anyaegyháznál szintén bevannak vezetve, 1864—1868 ápriliséig, mely

idő alatt az egyháznak lelkesze nem volt, keresztlési és esketési anyakönyvei az árpádi egyház anyakönyveiben foglaltatnak, a halálzási adatok azonban a jelzett időről is megvannak az akkori tanító által vezetve.

Kúthy Ferenc h. lelkész idejében látván az egyházi előjárás, hogy a régi tanítói és iskolai ház alkalmatlan a lakásra és tanításra, annak helyébe egy jobb izlésű papi-lakot és iskolát állított egy 12 öl hosszúságú csinos épületben Varga János és Madas István gondnokságában az 1857-ik évben 679 frt és 10 kr költséggel, mely összeget az egyház saját hiveitől gyűjtötte. Ezen épület az 1883-ik évben kijavítottán és átalakítottán, ma már kizárólag lelkészi lakásul szolgál.

Az 1850-es években épített imaház, a célnak már nem felelő meg, de megroskadozó állapotban is levén, az 1875-ik évben az egyház előjárása felvetette egy új templom építésének eszméjét; ezen eszme a vallásos és buzgó egyháztagnaknál viszhangra találván, a templom költségvetése 1876-ban Veress Károly szalontai építész által kiállított 7802 frt 93 krban s nevezett építész által az 1881-ik évben a diszes kis templom építése be is végeztetett. Ezen templom elkészítésével óriás teher nehezedett az egyház — kis számú és esekély vagyonu — tagjaira; mert a báró Somogyi által adományozott 100 fttal a környékben — Szalontán, Sarkadon, Kőte-Gyánban — eszközölt gyűjtés alig eredményezett 300 forintot. Több mint 15 évig emelte az építkezés terhét, mert nem elébb, mint az 1894-ik év végén sikerült az egyháztagnak a hosszú évek során kamatai által felszaporodott építési terheitől megszabadítani. Ehhez járult még az is, hogy a már a 60-as években, a lelkészi állástól teljesen elkülönített tanítóság számára szintén tanítói lakot és iskolát kelle építtetnie; s az 1877-ik évben egy szép s valóban diszes és nagy iskola építéséhez fogott, melynek felépíttetése 1000 ftnál magasabb összegig vette igénybe ismét a nép áldozatkészségét.

Az egyháznak az Urasztalához megkivántató és illő edényei nem voltak, az egyházi előjárás tehát arra fordította minden igyekezetét, hogy az Ur asztalát a szükséges edényekkel lássa el; ezen óhaja az 1862. év dec. 25-én valósulást nyert, a mennyiben az egyháztagnak önkéntes adományaikból, pótolva az egyház pénztárából 43 frt 81 krral Kúthy Ferenc lévitaságában s Tömö János gondnoksága alatt 106 frt 84 krért a kívánt edények megszerezettek.

Az Urasztali felszerelés ma a következőkből áll:

1. ezüst kehely aranyozott talppal; 1 nagy és 1 kisebb cinkanna, 2 ezüstözött cintányér, 1 fehér abrosz, 1 fehér terítő, 1 török mintázatú szörkendő, 1 rojtos selyemkendő s végül egy igen diszes vörös atlasz terítő, közepén egy diszes kehely, szegletein buzakalász és szőlőfürtök kivarrásával; ez utóbbi 1889-ben készített 86 frt 37 kr. költséggel, melyből több lelkes nő adománygyűjtése folytán 52 frt 59 kr gyűlt be.

Valóban csudával határos az, hogy az anyagi küzdelmek közepette ezen kicsiny egyház meg nem tört. Teljesen vagyon nélkül, önerejére hagyatva sem közalapi, sem semminemű segílyt nem kapva, küzdött és küzd a reá nehezedett súlyos viszonyokkal; de hála legyen a magasságban lakozó Istennek, küzdelme siker nélkül nem maradt. Még az 1891-ik évben 1995 frt adósság terhelt e zettel szemben csak 431 frt tökepénzzel rendelkezett s ma már, annak dacára, hogy a közeli 6 év lefolyása alatt építkezésekre és javításokra 1600 frtot adott ki; lelkészi és tanítói fizetés-

levelét tisztességesen rendezte; adósságaitól teljesen megszabadulva, 2615 fttal rendelkezik mint tökepénzzel s van egy 70 köből tiszta búzát tevő takarékmagtára. S mi eredményezte ezt? Az, hogy e kised egyház tagjai nem rettentek vissza soha az áldozattól, kész szívvel hozták meg azt az Ur oltárára s hozzák meg ma is midőn az alig 300-at tevő jórészben szegény és vagyontalan egyháztagnak évi 1550 frt egyházi adó fizetésével segíti elő a szent ügyet.

Mienk volt a munka, mienk volt a küzdés, de Istené volt az áldás, a segítség és kegyelem, mely törekvéseinket megáldotta, célhoz jutni segített és kegyelmével megkoszorúzta; s Istené a hála is, mely segedelméért és kegyelméért, megteljesedett szívünkől trónjához emelkedik.

Adjon Isten az egyetemes magyar ref. egyháznak sok ily törekvő és áldozatra kész egyházat.

Végül álljon itt azon férfiak névsora kik ezen kised egyház anyagi és szellemi életét kormányozták s előbb vinni törekedtek:

Lelkészek:

Tomka Károly	68—73-ig,
Sipos Imre	73—79 "
Nagy Lajos	79—83 "
Bögös Lajos	83—91 "
Miklóssy Béla	91—maig.

Tanítók:

Nagy István	1855—56-ig,
Kúthy Ferenc	56—64 "
Szücs Ferenc	64—68 "
Jámbor György	68—71 "
Kovács Lajos	71—72 "
Bondár Miklós	72—73 "
Kovács Lajos	73—75 "
Sipos Imre	75—77 "
Debreceni József	77—80 "
Szabó József	80—81 "
Nagy Károly	81—85 "
Bátori István	85—87 "
Erős Károly	87—88 "
Bátori István	88—90 "
Pápai Lajos	90—91 "
Szabó József	91—92 "
Király László	92—maig.

Erdő-Gyarak, 1897. március 10.

Miklóssy Béla,
ev. ref. lelkész.

Sánta Gábor,
ev. ref. egyházgondnok.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Püspöki körlevél.** Hivatalos tisztelettel tudatom a nagytiszteletű esperes urakkal, hogy e folyó évi őszi tanítóképességi vizsgák idejéül — az illető tanárikar véleményének meghallgatása után — augusztus hó 27 és következő napjait tűzöm ki és pedig: aug. 27-én lesz a jelentkezés; 28-án az írásbeli, 29, 30, és 31-ik napjain a szóbeli és gyakorlati vizsgálatok fognak megtartatni. Midőn ezeket nagytiszteletű esperes uraknak tudomásokra hozni szerencsém van, kérem, hogy a vizsgára jelentkezők névjegyzékét hozzám legkésőbb augusztus 20-ig beterjeszteni méltóztassanak. Teljes tisztelettel vagyok, Debrecen, 1900. július 9. püspök-helyett Zsigmond Sándor egyh. ker. főjegyző.

— **Anyakönyvi és kivonati iverk.** A közelebbi egyházkerületi közgyűlés határozatából, a könyvkiadványokkal együtt az anyakönyvi és kivonati iverk szintén *László Albert* könyvkereskedő bizományába adattak. Jövőre tehát ezek ő tőle rendelendők, s nem a főiskolai háznagy hivataltól. Az anyakönyvi iverk ára 8 fillér, a kivonati iverké 5 fillér. A forgalomba hozott iverk az egyházkerület víz-nyomású bélyegzőjével vannak lebélyegezve.

— **Egyházkerületünk könyvkadványai** a közelebbi egyházkerületi közgyűlés határozatához képest a folyó évi július hó első napjától kezdve *László Albert* könyvkereskedő bizományába mentek át. Ez időtől fogva tehát a házi kezelés megszűnt, s jövőre az összes könyvkiadványok nevezett könyvkereskedő-bizománynál kaphatók ugyanazon feltételek alatt, a melyek eddig a tankönyv raktárra kötelezők voltak; nevezetesen a bizományos az egyházaknak és tanítóknak már 4 kor. értékű megrendelés után 10% engedményt ad s csomagolásért költséget nem számít.

— **Az 1900. évi szeptemberi vizsgálatok rendje a debreceni ev. ref. főgymnasiumban.** 1., *Javitó és pótvizsgálatok:* VIII. osztályé aug. 31-én; V—VII. osztályé szept. 3-án; I—IV. osztályé szept. 4-én. 2. *Főlvételi vizsgálatok* bármelyik osztályból szept. 1—2. napjain délelőtt és délután. 3. *Magánvizsgálatok:* a VIII. osztályé aug. 31-én; V—VII. osztályé szept. 4-én; I—IV. szept. 5-én, délelőtt az írásbeliek, délután a szóbeliek. 4. *Érettségi vizsgálat:* írásbeli szept. 2, 3, 4, 5 és 6. napjain; szóbeli és javító vizsgálat szept. 8—9. napjain. Jelentkezni kell a teljes érettségi vizsgálatra aug. 31. délig, a javító vizsgálatra szept. 7. délig, az igazgatóságnál.

— **A július-szeptemberi évnegyedi congrua.** Ujabb rendelkezés folytán a már megállapított összegű fizetés-kiegészítési illetményt is közvetlenül a jogosultak kezéhez küldi az egyházkerületi pénztár. A változásról minden egyes lelkészhez el van már küldve az értesítés s az egyöntetűség elérése céljából nyugta minta is küldetett szét. Alkalmunk volt egyik lelkésztársunk olyan irányú óhaját olvasni, melynélfogva a congruára vonatkozó közlemények lapunkban hozzattassanak köz tudomásra. „Enynyi figyelmet méltán várhatunk” — írja egyik érdemes lelkész. Annak megjegyzése mellett, hogy lapunk eddig is mindenkor a leggyorsabban hozta az idevonatkozó híreket, kijelentjük, hogy a legjobb akarattal tartjuk nyitva lapunkat mindazoknak a céloknak szolgálatára, melyek a lelkész anyagi érdekeinek tehetnek kisebb-nagyobb szolgálatokat. — Erről lapunk eddigi magatartása bizonyosságot tehet. Azonban épen a szóban forgó kérdésben nem elégíthetjük ki valamennyi congruás lelkészi állás igényeit azon az egyszerű okon, hogy alig fele része járhatja lapunkat. E miatt aztán az egyházkerületi pénztár is tul van terhelve munkával, midőn valamennyi érdekelthez külön felhívást kénytelen intézni, az expedálás is késik valamicskét, mert ez a nagy munka időbe is kerül s a congrua nem juthat el elég gyorsan kellő helyére a különben égető szükségek enyhítésére. — Nem is lehet másként, főként a kezelés

menetének eltalált czélszerű kialakulása előtt; az ilyen nehézség a minden kezdetnél felmerül. Segít rajta az idő, no meg ha lelkésztársaink kivétel nélkül járatin fogják lapunkat.

— **Református Olvasókönyv.** Olvasókönyvünk, melynek az elemi II-ik osztály számára szóló kötete a múlt évben általános tetszéssel fogadtatott s az egy évi használat tanúsága szerint gyakorlatilag is fényesen bevált, a következő tanévre új kötetekkel szaporodik. Nevezetesen a III. és IV. osztályok számára való kötetekkel a szerkesztő-bizottság a múlt hó végére teljesen elkészült. Most a felülvizsgálat folyik; néhány nap múlva pedig a nyomás következik. Így a jövő tanévre a nagy gonddal szerkesztett olvasókönyvek használatba vehetők.

— **A tiszántuli egyházkerületből** 318 egyház lelkészi állomását terjesztette fel az 1899-ik évi Convent a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz, mint olyant, melynek javadalmazása több-kevesebb összeggel az 1200 koronáig való kiegészítésre várakozik. Ebből a 318 lelkészi állomásból idáig csak 110 állomás kiegészítési összege van véglegesen megállapítva a miniszteriumban. A többie folyvást elintézetlen. Nem akarjuk a megfelelő kemény szavakat e Lucza-szék készítés kellő bemutatására alkalmazni, de csudálkozásunkat még sem vagyunk képesek elfojtani a felett, a mi ezzel a kérdéssel lassuság tekintetében ott fenn történik, vagyis inkább *nem történik*. Ha az állami adó kirovásával az adóhivatali közegek az új év negyedeire nincsenek készen: bezzeg kötelesek vagyunk az előző évi adó arányában fizetni az adót, évnegyed eltelte előtt, különben exequálnak bennünket; s ha újabb adónk apadni talál: tulfizetésünket javunkra számítják, ha növekszik: az emelkedést kamatostól behajtják. Igaz, hogy 1899-ről ilyenforma eljárás volt alkalmazva az ellátatlan congruás egyházakra nézve; de hát én Istenem, azóta már a 3-ik negyedévi illetmény is esedékes 1900-ról! s a legújabb hírek szerint is a 208 függőben levő illetményből épen 9 (mond kilenc!) állás ügye láttatott el. Könnyű kiszámítani, hogy mikorra valamennyi rendben lesz: akkorára az ellenkező nézetűek szerint is bekövetkezik a 20-ik század. Bizony, bizony, nem csuda, ha várakozó lelkészeink e megmagyarázhatatlan eljárás miatt olykor olykor keserűen nyilatkoznak. A türelem erényét rég kell gyakorolniok. Melyik tart tovább, a türelem-e vagy az abnormis állapot? . . .

— **Halálozás.** Fájdalmas érzéssel vettük s a legmélyebb részvétellel közöljük a következő gyászjelentést: „A sárospataki ev. ref. főiskola tanári kara és gazdasági választmánya mély fájdalommal jelenti szeretett kartársának, a gazdasági választmány elnökének *peremartoni Nagy Gusztáv* theol. akadémiai tanárnak életének 56-ik, tanári működésének 31-ik évében, folyó július hó 11-ik napján d. u. 3 órakor, hosszas szenvedés után történt gyászos elhunytát”. Az elhunyt tudós férfiú, az elfáradt hű munkás találjon megnyugvást hosszas szenvedései után Isten előtt, az örök kegyelem legfőbb forrásánál. A testvér főiskola fájdalmát pedig a nagy veszteség felett enyhítse az Ur a boldogúlthoz méltó utód beállításával. Az igaz férfiú emlékezete legyen áldott!

— **Az erdélyi egyházkerület** nagyérdemű püspöke egyik vidéki templomavatási útjában Bethlenben felhasználta az alkalmat arra, hogy az előtte tisztelgő küldöttségek üdvözlésére felette találó válaszokat adjon.

A válasznak minden mondata, minden szava kiválóan nyomós volt, főként midőn a róm. kath. egyház küldöttsége a plebános nélkül volt kénytelen tisztelegni. Határozott állásfoglalás nyilatkozott meg a megyei küldöttség fogadtatásakor is, a mikor autonomiai jogainkhoz való ragaszkodásról emlékezett meg, A nyájától elmaradott róm. katolikus plebános magatartásából pedig okúlhatunk; a római vallású püspökök üdvözléséből mi nem igen szoktunk kimaradni, sőt tudunk esetet, mikor a református lelkész kész volt a tisztán református iparosokból alakult dalárda serenadeja alkalmazásával a körutat tevő római vallású püspök urat dicsőítőval üdvözölni (épen ott, az erdélyi egyházkerületben történt). De ha ilyen jelenségekkel találkozunk, mely az a nélkül is elég szomorú időknek még szomorúbb jele: senki se vetheti az udvariatlanság vádját szemünkre, ha mi hasonlóan fogunk cselekedni.

— **Az országos Bethlen-szoborbizottság** adakozásra hívó szöveget bocsatot ki a Nagyenyeden emelendő emlékszobor javára. Dr. Bartók György püspök úr pedig a hivatalos egyházi lap élén a lelkészi kart hívja fel hathatól szavakkal a gyűjtésre. A szobor fellállításával a hála régi adója lesz lefizetve, s most Bethlen Gábor iránt nemesak az erdélyi bércek közt lakó testvér hitsorsosok őrzik a hálás kegyelet emlékezetét: bizonyára egész magyar hazánk református lelkészi kara, református közönsége sietni fog adományával, gyűjtéseivel oda hatni, hogy a fellálandó szobor méltó kifejezője legyen az utókor hálaérzésének.

— **Főiskolánk köréből.** Szokatlan élénkséggel foly öreg kollegiumi épületünk nyári reperációja. A folyosók új cement, illetve terrazo burkolatot kapnak; a takarítás foganatosítására gazdasági tanácsunk új kísérletet tesz, midőn az eddigi vállalatbaadás helyett házilag hajtja végre a javításokat. A munka nagy alapossággal lesz keresztülvive, s a tett számítások szerint a mennyiben valamivel nagyobb összegbe találna kerülni a munkálat: a következő évek javítási szükségletének nagymérvű csökkenése többszörösen kipótolja a netalán felmerülhető túlköltséget, bár az utóbbinak kikerülése is több mint valószínű. A gazdasági tanács megbízása folytán az összes munkálatok keresztülvitele az épített küldöttségre van bízva, melynek fáradhatatlan elnöke Lengyel Imre egyh. megyei gondnok s coll. gazd. tanácsos páratlan buzgóságot fejt ki a szakszerű vezetésben és ellenőrzésben.

— **Sáfrány Lajost,** főiskolánknak egykori jeles növendékét, ki a múlt tanévben theologiai akadémiánkon magántanári előadást tartott, s ezenkívül a gymnasiumban helyettes tanárként működött, a debreceni egyház felsőbb leányiskolájához a nevelésügyi szakrendes tanárnak választották meg. Őszintén kívánunk sok szerencsét a szép készütségű ifjú kartársnak, kinek megválasztásához felsőbb leányiskolánknak már előre is szép reményei fűződnek.

— **Gazdálkodással foglalkozó lelkészeink figyelmébe.** Hogy gabonánkat jobban értékesíthessük, gabonaértékesítő szövetkezetekre van szükségünk, mert csak

így jutunk abba a helyzetbe, hogy a gazda, főként pedig a kisgazda nem lesz kénytelen gabonáját már aratás előtt eladni, vagy aratás után rögtön piacra dobni, miután előleget kaphat a szövetkezeti magtárban elhelyezett terményeire s ezzel törlesztheti takarékpénztári, adó s más egyéb sürgős tartozásait, melyek miatt kénytelen volt gabonájának eladásával sietni. Nagy előnye a gabonaértékesítő szövetkezetnek az is, hogy nagyobb mennyiségű gabonát bocsáthat áruba s így közvetlenül érintkezésbe léphet malmokkal és nagykereskedőkkel, tehát kikerülheti a közvetítőket s jobb árakat érhet el. A kis mennyiségben, közvetítők útján eladott gabona mindig alacsonyabb áron kel el, mint az uradalmak által nagy mennyiségben eladott gabona. A gabonaértékesítő szövetkezetek a legkitünőbb tisztító eszközökkel vannak felszerelve, tehát piacképes gabonát hozhatnak forgalomra, holott eddig a kisgazdánál jelentékeny levonásokat tett a közvetítő a miatt, hogy gabonája idegen magvakat tartalmaz. De hát a kisgazda egyedül nem képes olyan tisztító eszközöket beszerezni, melyekkel a gabonájában levő összes idegen magvakat eltávolíthatja. — A gabonaértékesítő szövetkezetek szervezését, mint a kisgazdák jövedelme emelésének egyik legbiztosabb eszközét, a Magyar Gazdaszövetség vette kezébe, a mely község gazdái tehát gabonaértékesítő szövetkezetet akarnak létesíteni, forduljanak a Gazdaszövetségnek ez ügyben megbízottjához Meskó Pálhoz a Nyitrai Központi Hitelszövetkezet igazgatójához Nyitraira. A hol a gabonaértékesítő szövetkezet most megalakul, ott a szükséges magtár is nyomban felépül s már az ideai termények is jobb árakon lesznek értékesíthetők. A Gazdaszövetség megbízottja minden megkeresésre rögtön válaszol.

— **Fertőző betegségek ellen,** melyek leginkább az egészségtelen ivóvíz által terjesztetnek, biztos óvszer a tiszta egészséges ásványvíz. Felhívjuk tehát szives olvasóink figyelmét a „Kristály Szt.-Lukácsfürdői hegyi forrás hirdetésére.“

TARTALOM-JEGYZEK: Aratás idején. E. - - Két eszme, a mely aluszik. Samaritanus m. k. Tárca: Mit várhatunk a jövőben körülbelől. Juhász László. Közéletünk. A magyar kereszténység ünnepe. Illyés Endre. — Levél a szerkesztőhöz. Kálmán Farkas. — Beküldött kérdések. Irodalom. — Adatok a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő erdőgyaraki ev. ref. egyház rövid történeti adatai. Miklósi Béla, Sánta Gábor. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **SASS BÉLA.**

Szerkesztő-társ: **Erőss Lajos.**

Pályázati hirdetés

a nagyszalontai ev. ref. egyházmegyében levő ágyai ev. ref. lelkészi állomására.

Évi javadalma: hivatalos megállapítás szerint — lakáson kívül — 1848 korona; mely összeg készpénzből, földhaszon élvezetéből, naturálékból és stólából jön be; úgy hogy, az ezen javadalmat adó ágyai egyház: **második osztályu.**

Megválasztott lelkész, állomását haladéktalanul elfoglalni köteles.

Pályázni kívánók, törvényszerű minősít-
vényvel és szolgálati bizonyítvánnyal felsze-
relt pályázati kérvényüket, Széll Kálmán ev. ref.
espereshez, Nagy-Szalontán (posta hely) f. évi
augusztus hó 20-ik napjáig küldjék be.

Debreczen, 1900. július.

Kiss Áron,
ev. ref. püspök.

Pályásat

leánytanítói, illetve *organista-kántori* állásra a *nagy-
ecsed*i ev. ref. egyházan.

Fizetés: 92 frt 50 kr pénz. 16 és fél köböl buza;
3 öl fa; 4 és fél hold szántó föld (1200 □ ölel);
8 hold 812 □ öl szántó s 3 hold 975 □ öl (1300 □
ölel) közös legelő, ez utóbbiak adóját s ártéri költ-
ségeit a tanító fizeti; mintegy 500 kéve nád; tandíj minden
tanítványtól egy véka esős tengeri és egy csirke; lakás
melléképületekkel s kerttel.

Kötelesség: osztatlan leányiskola vezetése; szükség
esetén istenisztelet végzésénél segédkezés. Viszonyok
változtával — a mi egy év alatt várható — kántor-
organistai teendők végzése a rendes tanítás helyett s
esetleg az állami iskolában énektanítás; ez esetben
tandíj helyett a kántori jövedelmet (100 frt körül) fogja
elvezni.

Ez állás f. évi szept. 1-ig elfoglalandó. Csak okleve-
les ev. ref. vallásúak pályázhatnak. Pályázati kérvények
felszerelve aug. 1-ig benyújtandók Berey József lelkész-
hez N.-Ecsed, u. p. Fábiánháza.

Pályázat.

A turkevei ev. reform. egyház pályázatot
hirdet két *nőtanítói* állásra.

I. Javadalom:

A) Az V—VI. leányosztály vezetésével meg-
bizandó tanítónő számára: 1050 korona, az
egyház pénztárából évnegyedes részletekben előre
fizetve és két szobás lakás.

B) Az I—II. leányosztály vezetésével meg-
bizandó tanítónő számára 920 korona, szintén
évnegyedes részletekben előre fizetve és két
szobás lakás.

II. Kötelesség:

A nevezett osztályok tanterv szerinti veze-
tése s a női kézimunka tanítása.

Pályázhatnak ev. reform. vallású okleveles
nőtanítók. A megválasztandók egy évi sikeres
működés után állandósíthatnak. A kellően fel-
szerelt pályázati kérvények f. évi augusztus 1-ig
alulírotthoz küldendők.

Turkeve, 1900. július 8.

Szabó Sándor,
ev. reform. lelkész.

2—2

NEUMANN M.

Magyarország legnagyobb és legrégibb

férfi-, fiu- és gyermek-ruha telepe

DEBRECEN, Főtér, a m. kir. postával szemben.

Pontos czimemre figyelni tessenek.